

Stran kvalifikace správců požaduje se zpravidla buď absolvování konservatoře anebo odbytí státní zkoušky z hudby před zvláštní zkušební komisí státní; lze se však ve zvláštních případech spokojiti i jinakým průkazem způsobilosti (na př. divadelní působení operního pěvce pro školu zpěvu a pod.) (srov. výn. býv. min. kultu a vyuč. z 21. VIII. 1871, č. 5602, Věstník č. 48, a ze 16. V. 1896, č. 11029, Věstník č. 34 a 35). Jsou-li podmínky splněny, vezme zemský úřad zřízení soukromé školy hudební na vědomí, v opačném případě zakáže zřízení její (§ 10). Je proto nesprávně (a nedovolené?) užívati názvu „koncesovaná hudební škola“ a podobných názvů (srov. nál. býv. rak. s. s. Budwiński 6678 A/1909 a 8958 A/1912).

Uvedené předpisy platí však jenom o soukromých školách hudebních; udílení domácího vyučování hudbě není na uvedené podmínky vázáno (§ 16 cit. nář., srov. § 17, odst. 3., rak. stát. základního zák. o všeobecných právech státních občanů z 21. XII. 1867, č. 142 ř. z., nyní ovšem již zrušeného čl. IX. uvoz. zák. k úst. listině č. 121/1920 Sb.).

Ovšem podléhají jak soukromé školy hudební tak domácí vyučování hudbě podle § 120, odst. 2., úst. list. a § 1 zák. č. 292/1920 Sb. „vrehnímu vedení a dozoru“ resp. „nejvyšší správě a dozoru“ státu, který úkony ty vykonává ministerstvem školství, zemskými úřady a státními inspektory (čtyřmi, po jednom pro Čechy, Moravu, Slovensko a pro školy německé).

Co do rozdílu mezi „soukromou školou“ na jedné a „domácím vyučováním“ na druhé straně má n. s. s. podle nál. Boh. č. 3171, 6646, 6647 adm. za to, že soukromou školou jest rozuměti takový podnik vyučovací, který máje určité pevné stanoviště a zvláštní místnosti provozovací k účelům školským zřízené, pravidelně a podle všeobecné, pro všechny žáky nebo pro určité skupiny žáků společné osnovy vyučovací vyučuje určitým předmětům hromadně, t. j. více žáků zároveň, kdežto domácím (soukromým) vyučováním možno rozuměti jen takové vyučování, které (třebas ovšem se děje také podle určitých metod) udílí se jen jednotlivým žákům nebo malým skupinám žáků podle individuálních potřeb jednotlivého žáka bez zvláštních, školsky zřízených místností provozovacích.

Na území uherského práva (Slovensko a Podkarpatská Rus) není

výslovné normy upravující soukromé školství hudební.

Zvláštní úpravy došla jen organisace král. uher. akademie hudby v Budapešti (nař. býv. uh. min. kultu a vyuč. č. 60577/1909), dále aprobační učitelů (profesorů) hudby; zejména viz zkušební řád pro učitele hudby na hudebních školách založených nebo vydržovaných státem, obcemi nebo soukromíky (min. nař. č. 84138/1904, č. 14421/1905, č. 57733/1907), pak zkušební řád pro učitele zpěvu na školách středních (min. nař. č. 57997/1909), zkušební řád pro učitele vyšších škol obecných a měšťanských (min. nař. č. 539 pres. 1902, § 12) a pod.

Prakse užívá však nyní i na Slovensku „jako práva obyčejového“ předpisů shora cit. čís. nář. z r. 1850, které svého času bylo vydáno pro celé mocnářství rakouské.

2. Jednotlivé hudební školy nestátní. Sem náleží spolková škola „Deutsche Akademie für Musik und darstellende Kunst“ v Praze, dále „hudební a dramatická akademie pre Slovensko“ v Bratislavě, „ústav s právom veřejnosti, postavený na roveň štátnych konzervatorií hudby“, které výnosem min. školství a nár. osvěty z 11. XII. 1926, č. 142590/V Věstník min. ročn. IX., seš. 2., str. 84, bylo uděleno „právo veřejnosti“, pak řada městských a spolkových škol hudebních státem subvencovaných, jichž je v Čechách 28, na Moravě 20, ve Slezsku 4, na Slovensku 7, konečně značný počet (několik set) vlastních čistě soukromých škol; (na subvence je na rok 1929 ve státním rozpočtu pamatováno částkou 980.000 Kč).

Osvald Janota.

Humanitní ústavy

viz Nemocnice a jiné humanitní ústavy.

Choromyslnictví

viz Nemocnice a jiné humanitní ústavy.

Chudinské procento.

I. Ch. p. je dávka veřejná, která se vybírá od zcizitele věcí movitých i nemovitých z výtěžku docíleného veřejnou dobrovolnou dražbou ve prospěch obecní péče chudinské.

S hlediska finanční vědy je to dávka účelová, kterou lze nejspíše počítati k daním obchodovým.

Podle dnešního stavu právního je to dávka k účelům obecním, poněvadž péče chudinská náleží v dnešním právu k samostatnému oboru působnosti obcí, není však pravou dávkou obecní v technickém slova smyslu, nejen proto, že o ní obecní zastupitelstvo se neusnází (§ 24 ob. fin. nov. č. 329/1921 Sb.), nýbrž a hlavně proto, že vůbec na berním právu obce se nezakládá, náležejíc k „důchodům zákonem určeným“ (gesetzliche Zuflüsse), jež do obecní pokladny plynou pro obecní chudinský fond (§ 21 čes. chud. zák. č. 59/1868 z. z., § 3 slez. zem. zák. č. 5/1870 z. z.).

Podle Budw. A 4907/1907 a Boh. adm. 2649, jež učinily pokus sestrojiti pravděpodobný legislativní důvod této dávky, slušelo by ji považovati za příspěvek k účelům veřejným uložený z důvodu prospěchu z veřejného zařízení (t. j. z institutu veřejné dražby) získaného.

II. Původ a vývoj. Zákonný základ k ch-mu p-u byl položen pro „všechny dědičné země“ dvor. reskriptem z 6. VI. 1761 (sb. pol. zák. sv. IV., č. 586), když již před tím bylo dvor. dekretem z 25. IV. 1750 (Codex austr. díl V., str. 501) zavedeno pro Vídeň. V celé řadě dalších dvor. reskriptů, nařízení a dekretů dvor. kanceláře, řízených na gubernia (jako dvor. nař. z 11. IV. 1781 u Kropatschka sv. I., str. 266, dvor. dekret z 13. XII. 1808, sb. pol. zák. sv. 31., str. 124, dekret dvor. kanceláře z 1. IV. 1814 (čes. gub.) u Kropatschka sv. 34., č. 62), a v četných guberniálních nařízeních, řízených na krajské úřady, byl dvor. reskript z r. 1761 po tehdejším způsobu opětovně uváděn na paměť (srov. Boh. adm. 2649, Budw. A 11996/1917 a Stubenrauch: „Handbuch der österr. Verw.-Ges.-Kunde“, 1856, 2. vyd., II. sv., str. 210). Tyto starší normy jsou v podstatě dosud platným právem. Srov. § 6 nař. č. 146/1855 ř. z. a Boh. adm. 2649.

Ch. p. zavedené původně pro t. zv. cassa pauperum (Almosen- und Armenkassa), které byly asi jen ve velkých městech, bylo záhy přikázáno, v Čechách, jak se zdá, dvor. dekretem z 12. II. 1784 (cit. v čes. gub. nař. z 30. VI. 1821, čes. sb. prov. zák. sv. 3., č. 189) farním ústavům chudinským (Lokalarminenstitute). Tyto ústavy byly k naléhání několika josefinských dekretů (na př. z 9. XI. 1782, sb. pol. zák. sv. I., str. 246, k tomu Budw. A 7195/1893) uváděny v život podle vzoru Bouquoyova chudinského ústavu (spolku lásky k bližnímu). Od konce XVIII. stol. vsu-

nují se farní chudinské ústavy mezi chudého a dosavadního nositele chudinského břemene, za něhož (srov. Mischler v čl. níž citovaném, Budw. A 7195/1893 a j.) všeobecně jest pokládána obec, což však sotva dopadá na obyvatelstvo poddanské, o jehož zaopatření v nouzi náleželo pečovati pozemkové vrchnosti (srov. J. v. Mayern: Kreis-ämthliche Wissenschaft, 1776, Fragepunkt 222; Kostetzky: System der polit. Gesetze Böhmens, 1818, 2. díl, sv. 2., str. 604, čes. gub. nař. z 20. X. 1825, sb. prov. zák. sv. 7., str. 336, a Schopf: Rechte und Pflichten des Grundherrn, Praha 1847, §§ 128, 150). Chudinské ústavy mají přes svůj fakultativní vznik po některých stránkách, jichž zde není možno sledovati, ráz veřejného ústavu, a to nejen proto, že byly postaveny pod dozor a „protektorát“ krajského úřadu, a že v ch-m p-u byla jim přikázána veřejná dávka. Po zavedení obecních zřízení byly farní ústavy chudinské někde (ve Slezsku zák. z 10. XII. 1869, č. 5/1870 z. z.) výslovně zrušeny, jinde (v Čechách chud. zák. č. 59/68 z. z.) aspoň svého jmění, byť dikcí poněkud pochybnou, ve prospěch obecních fondů chudinských zbaveny, jinde však (na Moravě) při životě zachovány (Budw. 7195/1893). Všude však ch. p. přešlo nyní na obce (obecní fondy chudinské), které podle obecních zřízení z let šedesátých (čes. § 28, č. 8, mor. a slez. § 27, č. 8) i podle obecních statutů a podle dom. zák. č. 105/1863 ř. z. jsou hlavními nositeli chudinské péče.

O farních ústavech chudinských podrobněji v. Bráf pod heslem: Chudinství v Ottově Naučném slovníku, Mischler pod heslem: Armenpflege v Mischler-Ulbrichově Österr. Staatswörterbuch, v Mayerhoferově Handbuchu sv. V., 2, str. 214, a Englišovo: Chudinství v král. Českém v XIII. sv. zpráv čes. zems. statist. úřadu, str. 278.

III. Ch. p. vybírá se při veřejných dražbách dobrovolných. Pojem tento je vyložen pod heslem Dražba. Znakem veřejnosti dražby zabývají se nálezy Budw. A 10781/1915, Boh. adm. 2813, 4850. Pro dobrovolnost dražby je podle Budw. A 3321/1905 příznačné, že dražby domáhá se sám vlastník pro sebe, nikoli osoby třetí proti vlastníku, a že dražba nemá vlivu na práva osob třetích na draženém objektu vážnoucí (§ 277 nesp. pat. č. 208/1854 ř. z.). Dražba nepřestává býti dobrovolnou, jestliže koná se následkem soudního rozsudku na rozdělení spoluvlastnictví (§§ 830, 843 všeob. obč. zák.),

jehož si jeden ze spoluvlastníků proti ostatním vydobyl. Dobrovolnou není dražba ruční zástavy podle čl. 311 obch. zák. (Budw. A 894/1902 a j.) a dražba přepravovaného zboží podle čl. 409 obch. zák. (Budw. A 7228/1893), ani dražba propadlých zástav v zastavárně (Budw. A 7505/1893).

Dražbou myslí se dražební prodej, nikoli veřejné soutěže zadávací (viz heslo Dodávky). Téměř všechny normy o ch-m p-u, počínajíc již dvor. reskriptem z roku 1761, mluví o „licitaci“ ve spojení buď s „prodejem“, s „prodávajícím“ nebo se „zcizením“ nebo „s výtěžkem prodeje“ (Erlös des Verkaufes).

Na předmětu dražebním nezáleží. Starší normy stejně jako § 28 čes. chud. zák. č. 59/1868 z. z. mluví o dražbách „statků movitých a nemovitých“ („bewegliche und unbewegliche Güter“). Zvláštní případy v Budw. A 2114/1903 dražba ovoce na stromech, A 7736/1910 dražba trávy na stojato. K věcem movitým počítají se ovšem i práva (§§ 285, 292, 298, 299 všeob. obč. zák.). Judikatura uznala kdysi i licitační propachtování pozemků (Budw. A 8928/1895) za dražbu ch-mu p-u podrobenou. Nález klade arci větší váhu na licit. řád z 15. VII. 1786 (§ 8), než na obsah norem o ch-m p-u, který jedině může rozhodovati. Správně proto dovozují opačné nálezy pozdější (Budw. A 4237/1906, 4729/1906), že při licitačním pachtu nezcižuje se právo již existentní, tedy věc ve smyslu §§ 1053, 285, 292 všeob. obč. zák., nýbrž že se dražbou právo (obligační) teprve zakládá. I při pronájmu honitby podle honeb. zák. č. 49/1866 z. z. (§ 6), mor. č. 4/1914 (§ 8), slez. č. 42/1903 (§ 6), byl by podle toho předmět dávky, t. j. dražební zcizení práva, dán. Judikatury k této otázce není.

Vady dražebního řízení nemohou podle (pochybného) nálezu Budw. A 8056/1911 zmařiti dávkové povinnosti, ani když dražba nemovitosti byla provedena bez svolení a předepsané součinnosti soudu. Lze však pochybovati, že by akt, který jako veřejná dražba je neplatný, mohl přivoditi dávkovou povinnost, která dle svého zákonného založení veřejnou dražbu předpokládá.

Povinným subjektem dávky je prodávající. Byla-li věc dražbou prodaná ve spoluvlastnictví, jsou dávkou povinni všichni spoluvlastníci, i ten, jenž sám vydražil. Jsou však poplatní každý jen podle poměru svého podílu, nikoli solidárně.

Budw. A 4907/1907, 6485/1909, 10897/1915.

Základ vyměření je docílená cena (hrubý výtěžek). Někdejší prakse, která z docílené ceny odrážela dluhy a břemena na nemovitosti váznoucí a byla i některými dekrety dvor. kanceláře (tak z 1. I. 1814, Kropatschek-Goutta, sv. 34., č. 62), jakož i instrukcí o farních ústavech chudinských (čes. sb. prov. zák. sv. 7., č. 166, § 15 příl.) výslovně uznána, byla nakonec odstraněna dekretem dvor. kanceláře z 24. III. 1837 (čes. sb. prov. zák. sv. 19., č. 243).

Sazba dávková činila v našich zemích vždy jen 1%.

K úrokům z prodlení poplatník není povinen (Budw. A 7976/1911).

IV. Nejtemnější stránka této starobylé instituce je řízení. O vyměřování a způsobu vybírání ch-ho p-a starší normy buď vůbec mlčí, nebo aspoň — jako čes. gub. nař. z 20. X. 1825 (sb. prov. zák. sv. 7., č. 166, § 17 příl.) — nevyslovují se dosti určitě. Pozdější min. nař. č. 146/1855 ř. z. upravuje hlavně otázku, kterému chudinskému ústavu má se dražebního ch-ho p-a dostati, stanovíc, že při dražbách nemovitostí je to chudinský ústav obce rei sitae, a leží-li nemovitost v několika obcích, ústavy všech těchto obcí podle poměru rozlohy nemovitosti, při dražbách movitostí je to chudinský ústav obce, v níž dražba se konala. Následují pak ustanovení pro případ, že není ústavu chudinského, a pro případ, že je jich několik pro různá náboženská vyznání. Posléze se decernát o příkázání ch-ho p-a „in vorkommenden Fällen“ vyhrazuje úřadům politickým. (Srov. Budw. A 2115/1903, 6739/1909 a j.)

Nař. min. sprav. z 6. X. a z 25. 11. 1889, vyhlášená jen ve věstníku (r. 1889, č. 57 a 58) tohoto ministerstva (neodchylující se mnoho od čes. gub. nař. z 20. X. 1825 sb. prov. zák. sv. 7., č. 166, § 17 příl.), stanoví o vybírání ch-ho p-a jen tolik, že při dobrovolných soudních dražbách movitostí má dražební orgán ch. p. z výtěžku sám vybrati a chudinskému fondu odevzdati, kdežto při dražbách nemovitostí má soud chudinskému fondu sděliti všechna potřebná data.

Normy o ch-m p-u nepamatovaly na formální předpis této dávky; patrně předpokládaly, že vybírání bude se díti způsobem neformálním bez intervence správního aktu. Není divu, že prakse octla se na rozpacích, nadešla-li potřeba ch. p. formálně vyměřiti nebo rozhodnouti spor o

dávkovou povinnost, neboť bylo nesnadno naléztí úřad k tomu příslušný. Judikatura šla dvěma proudy, jež střídavě nabývaly vrchu. Jeden přiznával příslušnost úřadům politickým (na př. Budw. A 3291/1886, 13484/1899, nepřímě též 12431/1899, A 1677/1903 a j.), druhý a hlavní uznával za příslušné úřady samosprávné, z nich zejm. Budw. A 6929/1892, 7790/1894, A 4907/1907, 6737/1909, 8056/1911 a mn. j. Na konec v odborném plenu z 31. XII. 1917 a v Budw. A 11996 a 11997 zvítězila příslušnost úřadů politických. Lze zde jen odkázati na obšírné odůvodnění prvního z obou nálezů, kde však nejsou úplně vyčerpány argumenty, jež pro konečné stanovisko judikatury mluví. K tomu Boh. adm. 2649 (č. 2813 je spíše nedopatření než vědomá recidiva).

Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi ch. p. zavedeno není.

Emil Hácha.

Chudinství.

A. Ch. v historických zemích. I. Historický úvod. II. Právní prameny. III. Oprávněné chudinské subjekty. IV. Povinné subjekty chudinského zaopatření. V. Příjmy povinných subjektů. VI. Povaha a rozsah chudinského nároku a povinnosti. VII. Jinaké povinnosti obce oproti chudým. VIII. Splnění chudinské povinnosti. IX. Náhrada za splněnou chudinskou povinnost. X. Příslušnost ve věcech chudinských. XI. Řízení ve věcech chudinských. XII. Oprávnění obce oproti chudým. XIII. Chudinské nadace. XIV. Poměr ch. k jiným institucím zaopatřovacím. XV. Instituce související s ch-m. XVI. Mezinárodní právo chudinské. — B. Ch. na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

A. Chudinství v historických zemích.

I. Historický úvod. Ch. bylo v zemích historických původně institucí soukromou a nebylo až do konce XVIII. stol. státními zákony vůbec upraveno.

Úprava ch. státními zákony z konce XVIII. stol. pak měla svůj původ vlastně též z iniciativy soukromé, neboť jimi — a to jmenovitě dvor. dekretem ze dne 9. XI. 1782, s. z. p. sv. I., str. 252, gub. nař. ze dne 25. IV. 1785, s. z. p. sv. X., str. 459, dvor. dekretem ze dne 20. XI. 1785, s. z. p. sv. X., str. 507, a ze dne 12. II. 1786, s. z. p. sv. X., str. 502 — bylo důtklivě doporučeno zřízení farních ústavů chudinských podle vzoru těchto ústavů, které zřídil hrabě Bouquoy v r. 1779 na svých českých panstvích a jež se za tehdejších poměrů velmi dobře osvědčily.

Farní ústavy chudinské byly však, jelikož zřízení jejich bylo pouze doporučeno a nikoliv nařízeno, institucemi dobrovolnými a nikoliv zákonnými.

Stav tento potrvál až do poloviny XIX. stol., kdy následkem změněných poměrů shledána byla potřeba upravití ch. vůbec zákony státními a dáti mu pevný základ.

V příčině této obsahoval již § 22 prozat. ob. zř. zák. č. 170/1849 ř. z. ustanovení, že příslušníci obce mají právní nárok na „zaopatření podle dokázané potřeby“.

Přesnější ustanovení bylo pak obsaženo v čl. V. ř. zák. ob.č. 18/1862 ř. z., podle něhož přísluší obci v působnosti samostatné pečovatí o chudé a o obecní ústavy dobročinné, kteréžto ustanovení bylo pak pojato do obecních zřízení čes., mor. a slez.

V souhlase s tím byla provedena přesná úprava ch. v §§ 22—31 a 44 dom. zák. č. 105/1863 ř. z., v Čechách mimo to chud. zák. č. 59/1868 čes. z. z.

V důsledku těchto nových ustanovení přestala existenci oprávněnost farních (též konkrétních) ústavů chudinských, jichž jmění kromě nadací bylo v Čechách podle místodrž. nař. č. 3/1854 čes. z. z. rozděleno mezi obce a jež ve Slezsku byly zák. č. 5/1870 slez. z. z. výslovně zrušeny. Zůstaly tedy farní ústavy chudinské zachovány pouze na Moravě, nemajíce však nyní vzhledem k chudinské povinnosti obcí více svého dřívějšího významu.

Tato zákonná úprava ch. je pak v platnosti dosud. Ustanovil sice § 20 zák. č. 76/1919 Sb., že širší sbory samosprávné, po případě státní správa, mají převzítí správu chudinskou a ústavy dobročinné, avšak ustanovení toto vydané vzhledem ke značným chudinským břemenům obce, jmenovitě po světové válce, tížícím nebylo provedeno a nemá již platnosti, poněvadž lhůta k provedení jeho v § 21 cit. zák. daná byla pouze do konce r. 1921 prodloužena.

Novými zákony sociálními, o jejichž poměru k ch. bude řeč v kapitole XIV., bylo částečně již a bude v ještě větším rozsahu chudinské břemeno obce v první řadě tížící ulehčeno, avšak se strany druhé bylo břemeno toto opět značně ztíženo ustanovením § 21 zák. č. 77/1927 Sb., podle něhož obce jsou povinny přispívatí na ošetřovací útraty ve veřejných nemoenicích, porodnicích a ústavech pro choromyslné za svoje chudé příslušníky, o čemž viz v kap. VI.

II. Právní prameny. V historických zemích jsou platnými zákony ve věcech chudinských: